

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-70>

УДК 338.2

СУЧАСНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ВИМІР БЕЗПЕКИ: РИЗИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

MODERN ECONOMIC DIMENSION OF SECURITY: RISKS AND OPPORTUNITIES

Фостікова Валерія Валеріївна

доктор філософії з галузі публічне управління та адміністрування,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9542-8768>

Гаврилюк Юлія Григорівна

кандидат економічних наук,
доцент кафедри маркетингу та міжнародної торгівлі,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0774-3494>

Fostikova Valeriia

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Havryliuk Yuliia

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Стаття аналізує сучасні аспекти економічної безпеки України в умовах війни з росією. Зокрема, в статті окреслено ключові виклики, спричинені військовими діями, що негативно впливають на енергетичний сектор, фінансову стабільність, промисловість і соціальну сферу. Висвітлено проблеми зниження обсягів внутрішнього виробництва, поглиблення інфляційних процесів, загострення безробіття та соціального напруження, а також зростання критичної залежності від міжнародної допомоги. Проаналізовано потенціал післявоєнної відбудови, включаючи інтеграцію, цифровізацію та відновлювану енергетику. Запропоновано низку стратегічних рішень щодо мінімізації загроз економічній безпеці, включаючи посилення енергетичної незалежності, удосконалення антикорупційної політики, стимулювання внутрішніх та зовнішніх інвестицій. Визначено необхідність системного підходу до управління ризиками для забезпечення економічної стійкості.

Ключові слова: економічна безпека, війна, Україна, ризики, можливості, стабільність, економічна стійкість.

The current state of Ukraine's economic security is significantly complicated by the full-scale military aggression of the Russian Federation. This article is devoted to a comprehensive analysis of the modern aspects of Ukraine's economic security in the context of ongoing war, which presents an unprecedented and prolonged challenge to the country's economic sustainability. Particular attention is paid to the impact of hostilities on the critical components of economic security, including energy infrastructure, financial stability, industrial capacity, labor markets, and logistical chains. The study highlights the deteriorating domestic production potential, deepening inflationary pressures, capital outflows, disruption of international trade relations, and the escalating dependency on external financial and humanitarian support. The article also addresses the intensified risks related to social instability, poverty, migration, and regional economic disparities. In addition to assessing short-term threats, the paper evaluates long-term structural challenges and outlines the strategic potential for Ukraine's post-war economic recovery. Emphasis is placed on prospects for sustainable reconstruction through integration into international economic and security institutions, acceleration of digital transformation, modernization of critical infrastructure, and a green energy transition. Special attention is given to governance reforms and institutional capacity-building as preconditions for effective reconstruction. The analysis formulates a range of recommendations aimed at overcoming the identified risks. These include strengthening energy independence, enhancing anti-corruption mechanisms, restoring investor confidence, improving fiscal and monetary policy coordination, and creating an inclusive framework for private sector engagement. The study concludes that a systemic and forward-looking risk management approach is essential to maintain economic resilience, ensure national sovereignty, and lay the foundation for inclusive and sustainable economic growth in the post-war period.

Keywords: economic security, war, Ukraine, risks, opportunities, stability, economic resilience.

Постановка проблеми. Економічна безпека визначається як здатність національної економіки зберігати стабільність і невразливість перед внутрішніми та зовнішніми загрозами, забезпечуючи при цьому конкурентоспроможність у глобальному економічному просторі, а також стале та збалансоване зростання. Вона виступає важливим індикатором якісного стану національної економіки та ефективності економічної політики держави. У сучасних умовах, особливо в контексті повномасштабної агресії росії проти України, постійний моніторинг рівня економічної безпеки та аналіз її складових є надзвичайно актуальним.

На початковому етапі війни економічна безпека України базувалася на довоєнних резервах і стабільності, оперативній мобілізації зусиль на місцевому рівні, високій самоорганізації громадян та міжнародній підтримці. Однак зі зміною характеру війни та її трансформацією у тривалу боротьбу на виснаження ситуація значно ускладнилася. Російські атаки на критичну інфраструктуру, закінчення фінансових ресурсів населення та бізнесу, зростання економічних дисбалансів і використання ворогом гібридних інструментів впливу створили додаткові виклики.

Це підкреслює важливість розробки та реалізації державної політики, спрямованої на протидію комплексним ризикам через оперативний моніторинг загроз та аналіз їхніх наслідків для економічної безпеки. Збалансований підхід до управління викликами дозволяє забезпечувати ефективну протидію загрозам та підтримувати стабільність економічної системи в умовах війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика економічної безпеки активно розглядається як у вітчизняних, так і у міжнародних дослідженнях. Зокрема, важливий внесок у розвиток теоретичних засад зробили Грішнова О. А. та Князев С. В., які акцентують увагу на необхідності формування стратегій економічної безпеки в умовах кризових явищ [1]. Дослідження Макогона Ю. В. зосереджено на аналізі зовнішніх загроз, що впливають на економічну стабільність, таких як глобалізація та геополітичні конфлікти [2].

Актуальні аспекти воєнного впливу на економічну безпеку розкрито в роботах Мірошніченка О. І. та Карпенка І. С., які аналізують наслідки руйнування критичної інфраструктури та пропонують шляхи її відновлення [3]. Істотний вклад зроблено дослідниками Інституту економіки та прогнозування НАН Укра-

їни, які виділяють основні чинники впливу на економічну стабільність у період війни [4].

Міжнародна підтримка та економічна допомога також стали предметом уваги дослідників. Наприклад, у роботах Дж. Робертса та М. Льюїса розглянуто механізми фінансової допомоги Україні від міжнародних інституцій [5]. Важливим також є дослідження Марчука Р. В. щодо використання цифрових технологій для моніторингу ризиків у реальному часі [6].

Таким чином, аналіз останніх досліджень демонструє високу актуальність проблематики економічної безпеки, а також необхідність інтеграції теоретичних підходів із практичними рекомендаціями для розв'язання викликів сучасності.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У сучасних умовах повномасштабної військової агресії російської федерації проти України суттєво загострілися як традиційні, так і новітні виклики економічній безпеці держави. Незважаючи на наявність значної кількості досліджень з питань національної та економічної безпеки, залишається чимало аспектів, що не отримали належного теоретичного узагальнення та практичного осмислення, особливо в контексті війни.

Однією з ключових невирішених проблем є відсутність комплексного підходу до аналізу ризиків економічної безпеки в умовах воєнного стану. У науковій літературі переважно домінують загальні оцінки загроз безпеці, тоді як брак систематизованих досліджень, спрямованих на моделювання економічних наслідків тривалих воєнних дій, ускладнює формування ефективної політики ризик-менеджменту на державному рівні.

Залишається недостатньо дослідженою роль таких складових, як фінансова дестабілізація, енергетична уразливість, втрата виробничого потенціалу на тимчасово окупованих територіях, зростання інфляційного тиску, дефіцит трудових ресурсів через масову міграцію, а також посилення зовнішньої залежності економіки від міжнародної фінансової підтримки. Усі ці чинники формують багатовекторні ризики, що змінюють саму природу економічної безпеки як категорії.

Невирішеним залишається й питання інтеграції поняття "можливостей" у парадигму економічної безпеки України. Зокрема, сучасні трансформаційні процеси – цифровізація економіки, розвиток сектору оборонних технологій, зростання обсягів міжнарод-

ної технічної допомоги, переформатування структури експорту – відкривають потенціал для підвищення економічної стійкості. Проте в науковому середовищі досі бракує ґрунтовного аналізу зазначених процесів як джерел посилення економічної безпеки.

Крім того, на теоретичному рівні залишається відкритим питання формування нової моделі економічної безпеки в умовах воєнної економіки та перехідного періоду післявоєнної відбудови.

Отже, на сучасному етапі актуальним постає завдання наукового переосмислення економічної безпеки України як системного феномену, що формується під впливом одночасної дії глибоких ризиків та стратегічних можливостей, з урахуванням досвіду ведення оборонної економіки та необхідності повоєнного відновлення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті – є аналіз сучасних аспектів економічної безпеки України в умовах війни з росією, а також виявлення ключових ризиків та потенційних можливостей для зміцнення економічної стійкості держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах тривалої війни економічна безпека України зазнає значних трансформацій. Після фази стабілізації та адаптації до початкового шоку від повномасштабного вторгнення економічні механізми держави почали поступовий перехід до економіки воєнного часу. Це зумовило як обережно-оптимістичні експертні прогнози відновлення економіки, так і нові виклики та загрози національній економічній безпеці.

У 2024 році основні виклики економічній безпеці були зумовлені прямим руйнівним впливом бойових дій на економіку. А саме, фізичне знищення ключових засобів виробництва та інфраструктури, зупинка економічної діяльності в зонах активних бойових дій, а також ракетні й дроніві атаки на критичні об'єкти. Крім того, серед інших викликів виник дефіцит кваліфікованої робочої сили та ймовірне посилення макроекономічних диспропорцій. У ситуації невизначеності щодо масштабу збитків, завданих війною, та можливостей їх компенсації, часові й фінансові перспективи відновлення економіки в багатьох секторах залишаються одним із головних питань для забезпечення економічної безпеки України.

У межах проведеного опитування експертів, Національним інститутом стратегічних досліджень, було ідентифіковано та оцінено

50 загроз, які класифіковані за такими напрямками, як *макроекономічна, фінансова, інвестиційно-інноваційна, виробнича, зовнішньоекономічна, соціальна та продовольча безпека*. Цей аналіз дозволив сформувати розуміння впливу війни на економічну безпеку України. Зокрема, до оцінки було включені аспекти соціальної та продовольчої безпеки, які в умовах війни значно впливають на загальний стан економічної безпеки, оскільки їхній аналіз у рамках існуючих стратегій ще не завершений.

Експертне опитування, що охопило 38 фахівців, дало змогу оцінити ключові виклики й сформувати рекомендації для подальших стратегічних дій держави у сфері економічної безпеки [7].

Впродовж 2023 року економічна безпека України залишалася у складному стані. Водночас, порівняно з весною 2022 року, ризики реалізації загроз стали менш значимими. Це пов'язано з ефективністю зусиль держави та бізнесу, які оперативно адаптувалися до викликів війни, впроваджуючи нові управлінські рішення, диверсифікуючи діяльність та адаптуючи бізнес-моделі до воєнних умов. Завдяки цим заходам вдалося частково відновити економічну активність у пріоритетних секторах та компенсувати завдані збитки, що позитивно вплинуло на загальний стан економічної безпеки.

Найбільших втрат внаслідок війни зазнали житловий сектор, транспортна інфраструктура, торгівля, промислове виробництво, енергетика та сільське господарство. У регіональному розрізі найбільш значні руйнування спостерігаються в Донецькій, Харківській, Луганській, Запорізькій, Херсонській та Київській областях. Уряд України разом з Групою Світового банку, Європейською Комісією та ООН опублікували звіт щодо оновленої спільної оцінки збитків і потреб, які виникли внаслідок широкомасштабного вторгнення рф (Rapid Damage and Needs Assessment, RDNA3). За даними RDNA3, загальний обсяг прямої шкоди від війни оцінюється в майже 486 мільярдів доларів США [9].

Серед найбільш ризикових показників залишається значний дефіцит державного бюджету. Проте у 2023 році інтенсивність впливу цього чинника на економічну безпеку оцінювалася як менш загрозлива порівняно з попереднім періодом, коли цей показник вважався одним із найбільш критичних як за ймовірністю, так і за наслідками.

Також, до сфери ризиків увійшли оцінки загроз, пов'язаних із скороченням промисло-

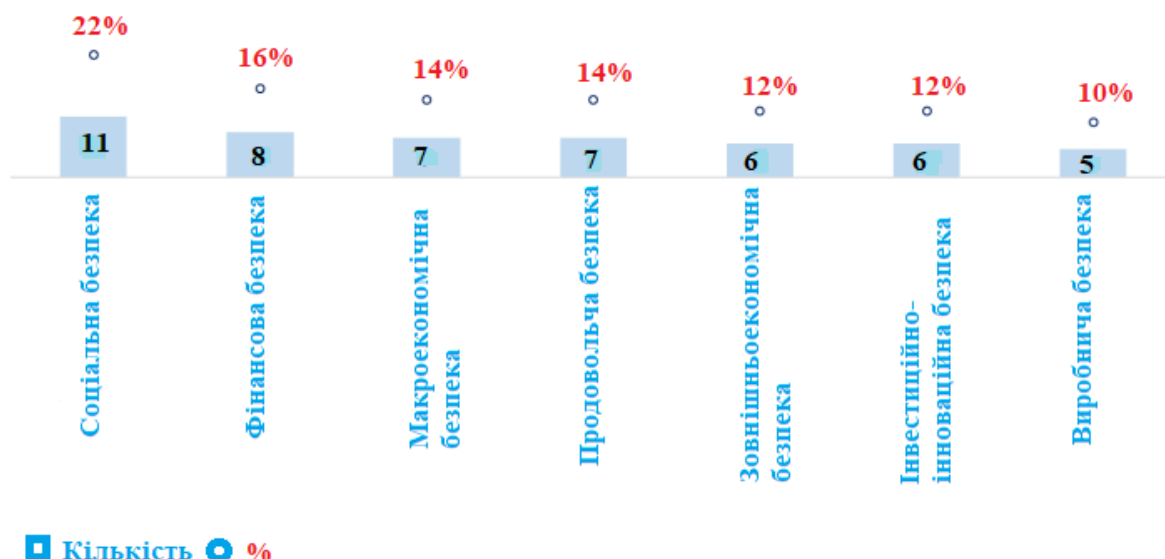

Рис. 1. Розподіл викликів і загроз економічній безпеці, визначений експертами, за складовими частинами, кількість та %

Джерело: сформовано на основі [7]

вого та експортного потенціалу, а також борговими та інвестиційними проблемами, які мають прямий зв'язок із руйнівними наслідками війни.

Протягом 2023 року стабілізація економічної ситуації в Україні створила умови для поступового зростання внутрішнього споживчого попиту. Однак його рівень залишається низьким і значною мірою підтримується державними соціальними витратами, а не стійким підвищенням доходів населення, спричиненим покращенням економічної активності. Значна частина фінансування таких витрат забезпечувалася за рахунок міжнародної фінансової допомоги, спрямованої на підтримку державного бюджету України.

Також поступове відновлення внутрішнього попиту в 2023 році було пов'язане з позитивними змінами на ринку праці, зокрема зі зростанням попиту на робочу силу. Утім, для мінімізації ризиків економічної безпеки України зберігаються стратегічні завдання, серед яких підтримка макроекономічної стабільності, стимулювання інвестиційно-інноваційного та виробничого розвитку, а також забезпечення динаміки соціального прогресу [10].

На нашу думку, макроекономічна безпека у 2025 році залишатиметься вразливою до таких ключових ризиків, як скорочення трудового потенціалу через активну міграцію населення за кордон, значна кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та втрати серед

цивільного населення внаслідок бойових дій. Додатковими загрозами є глибокий економічний спад, спричинений зниженням ділової активності в умовах війни, неможливістю здійснювати підприємницьку діяльність у регіонах, які перебувають у зоні бойових дій або в ризиковій зоні, а також зростання індексу споживчих цін.

Чинники соціальної безпеки мають значний вплив на загальний рівень економічної безпеки, що пояснюється очікуваннями погіршення соціально-економічного стану вразливих груп населення, втратою можливостей для працевлаштування та зростанням дисбалансів на ринку праці. Додатковою загрозою залишається погіршення умов життя значної частини населення через руйнування житлового фонду та цивільної інфраструктури.

Так, демографічні та соціальні виклики створюють серйозні загрози для економічної безпеки України. Обмеженість ресурсів для відновлення та накопичення соціального капіталу має як безпосередні, так і довгострокові наслідки, що негативно впливає на стан економічної безпеки, навіть за відсутності воєнних загроз. Попри те, що тенденції 2022 року, такі як обмежені можливості держави виконувати соціальні зобов'язання та надавати підтримку вразливим групам населення зберігаються, однаково спостерігається поступове відновлення після воєнних шоків та часткова стабілізація соціальної системи, хоча вона ще далека від оптимальної. Найбільші виклики

залишаються у сфері демографічних змін та міграційних процесів [11].

Водночас активно досліджуються більш стійкі моделі соціальної підтримки, які здатні забезпечити ефективне збереження людського капіталу та сприяти його розвитку в умовах нестабільності.

У сфері виробничої безпеки, порівняно з попереднім роком, спостерігається певне покращення. Криза в промисловому секторі дещо втратила свою гостроту завдяки спільним зусиллям держави і бізнесу, спрямованим на підтримку підприємництва, зниження дефіциту енергоресурсів і сприяння релокації підприємств. Проте ризик значного скорочення промислового виробництва все ще є високим. Окрему увагу слід приділити необхідності запобігання закріпленню у структурі економіки низькотехнологічної та сировинної продукції, а також посиленню залежності внутрішнього ринку від імпорту.

Зокрема, у 2023 році вдалося закласти основи для відновлення промислового сектору, що стало можливим завдяки активізації внутрішнього попиту, зокрема на продукцію для Збройних Сил України та відновлення інфраструктури. Важливими факторами стали лібералізація зовнішньої торгівлі та розширення експортних маршрутів.

Для закріплення позитивних тенденцій у виробничій безпеці за умов повномасштабної війни необхідно продовжувати адаптаційні зміни, вирішувати існуючі проблеми та обмеження, масштабувати успішні стратегії підприємств для подолання наслідків кризи, а також адаптуватися до нових умов господарювання [12].

Зовнішньоекономічна безпека також залишається вразливою через тісний зв'язок із проблемами виробничої та інвестиційно-інноваційної безпеки. Нестабільність логістичних маршрутів через військові дії та їх можливе блокування створюють суттєві перепони для розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Найбільший вплив на зовнішньоекономічну безпеку, мають втрати експортного потенціалу через руйнування виробничих потужностей та зростання негативного сальдо зовнішньої торгівлі.

Збереження торговельних обмежень, тривала інвестиційна криза та ризики, пов'язані з розширенням виробничого потенціалу, особливо в переробній промисловості, формують серйозні загрози для стабілізації економічної безпеки в умовах довготривалої війни. Тому, подолання дисбалансів у зовнішній торгівлі,

які виникли через суттєве скорочення експортних можливостей, вимушене зростання обсягів імпорту та значний вплив зовнішніх факторів, таких як блокування логістичних маршрутів, вимагає розробки системного комплексу заходів.

Такі заходи мають бути спрямовані на підтримку експортної діяльності та зміцнення стійкості ланцюгів постачання, зокрема стратегічно важливих товарів. Реалізація цього комплексу дій дозволить покращити зовнішньоекономічний компонент економічної безпеки у середньо- та довгостроковій перспективі.

У сфері продовольчої безпеки існують дві ключові загрози: значні матеріально-технічні та фінансові втрати сільськогосподарських виробників, а також несприятливі очікування щодо забезпечення матеріально-технічних ресурсів у 2025 році [13].

За умов збереження високого рівня воєнних ризиків, проблеми продовольчої безпеки залишаються гострими та актуальними. Бойові дії призводять до знищення родючого шару ґрунту на значних площах сільськогосподарських угідь, що спричиняє зростання частки земель, непридатних для використання, та скорочення обсягів виробництва ключових видів аграрної продукції.

Крім того, постійні обстріли об'єктів виробничої та логістичної інфраструктури підвищують ризики руйнування потужностей для виробництва, переробки та зберігання сільськогосподарської продукції й харчових продуктів. Ситуація ускладнюється браком матеріально-технічних ресурсів, обумовленим обмеженими фінансовими можливостями сільськогосподарських підприємств [9].

Найбільш критичною загрозою для продовольчої безпеки, яка збережеться в майбутньому, є посилення дефіциту трудових ресурсів у сільськогосподарському секторі, що обмежує можливості його відновлення та розвитку.

Відсутність чітких термінів завершення війни, розв'язаної РФ, ускладнює формування вичерпного переліку викликів та загроз в економічній безпеці України. Серед нових ризиків варто виділити можливі блокування транскордонного руху товарів з України до країн ЄС через страйки або запровадження односторонніх дискримінаційних обмежень, що створює специфічну та складно прогнозовану загрозу економічній стабільності. Зовнішня нестабільність, що пов'язана з потенційним розширенням бойових дій, може спричинити додаткове напруження у ланцюгах поста-

чання, яке матиме негативний вплив як на Україну, так і на країни-партнери.

Також, серед інших потенційних загроз, що впливають на довгострокову економічну безпеку України, можна виділити наступні:

- зростання конкуренції за корисні копалини, що вимагає уваги до стійкості вітчизняних галузей видобутку, обробки та забезпечення постачання критично важливих ресурсів.

- екстремальні погодні явища, які загострюють проблеми продовольчої безпеки, водопостачання та логістики, спричиняють міграційні процеси і потребують врахування у визначенні пріоритетів економічної безпеки.

- значну залежність України від обсягів та регулярності міжнародної допомоги, що обмежує реалізацію стратегічних пріоритетів держави.

- ризики, пов'язані з нестачею контролю над технологіями штучного інтелекту, що потребує розробки пріоритетних заходів для захисту економічної безпеки у сфері цифровізації [8].

У 2025 році фінансова безпека залишається однією з ключових складових економічної стабільності. Високий рівень ризиків у сфері державних фінансів потребує постійної уваги з боку державних органів. Зокрема, необхідно зосередитися на забезпеченні виконання фінансових зобов'язань держави шляхом компенсації втрат податкових та митних надходжень, оптимізації бюджетних витрат, підвищення стійкості пенсійної системи.

Також важливими завданнями залишаються створення умов для стимулювання бізнесу та активне залучення міжнародної фінансової підтримки для забезпечення належного рівня економічної безпеки.

Щодо можливостей для забезпечення економічної безпеки, слід зазначити наступні кроки:

- посилення економічної співпраці з ЄС, США, а також іншими розвинутими країнами є ключовим фактором для забезпечення економічної безпеки України. Інтеграція у міжнародні економічні структури дозволить отримати доступ до нових ринків, залучити іноземні інвестиції, а також адаптувати економіку до стандартів розвинених країн. Крім того, розширення торгівлі на азієцькі, африканські та латиноамериканські ринки сприятиме диверсифікації економічних ризиків.

- активне впровадження цифрових технологій у сфері державного управління, фінансів, промисловості та аграрного сектору

є важливою умовою для забезпечення економічної безпеки. Цифровізація сприятиме підвищенню прозорості економічних процесів, оптимізації витрат та мінімізації ризиків, пов'язаних із людським фактором. Створення інноваційної інфраструктури, зокрема розвитку мережі інкубаторів і технопарків, допоможе залучити таланти та підвищити конкурентоспроможність національної економіки.

- підвищення енергетичної незалежності є критично важливим для зміцнення економічної безпеки. Збільшення частки відновлюваних джерел енергії, модернізація інфраструктури, а також диверсифікація постачань енергоресурсів знижують залежність від зовнішніх постачальників і зменшують вразливість до енергетичних криз. Крім того, реалізація енергоефективних проєктів у промисловості та житлово-комунальному господарстві дозволить суттєво скоротити енергетичні витрати.

Зазначені напрями є основою для побудови стійкої системи економічної безпеки України, здатної відповідати на сучасні виклики та забезпечувати стабільний розвиток у майбутньому [8].

Для забезпечення економічної безпеки України в умовах сучасних викликів необхідно реалізувати низку заходів, що мають як стратегічний, так і оперативний характер. Ці заходи повинні бути спрямовані на підвищення стійкості національної економіки, адаптацію до нових умов та створення основ для сталого розвитку.

Серед таких заходів є розробка стратегічних програм, а саме потрібно розробити та впровадити оновлену стратегію економічної безпеки, яка враховуватиме сучасні виклики, пов'язані з війною, глобальними економічними кризами та змінами у світовій економіці; акцентувати увагу на створенні галузевих програм для підтримки стратегічно важливих секторів економіки, таких як енергетика, агропромисловий комплекс, транспорт та IT-сфера.

Також потрібно підвищувати ефективність державного управління, тобто забезпечувати прозорість та підзвітність у використанні державних фінансів і міжнародної допомоги; запроваджувати дієві механізми моніторингу ризиків, пов'язаних із корупцією, для мінімізації негативного впливу на економічну стабільність.

Заходи щодо підтримки бізнесу та інновацій потребують створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу

через податкові пільги, гранти та кредитні програми; залучення іноземних інвестицій до інноваційних секторів економіки, надаючи інвесторам гарантії безпеки та стабільності.

Для зміцнення фінансової системи потрібно забезпечувати стійкість банківського сектору та підвищити рівень фінансової грамотності населення; розвивати внутрішній ринок капіталу через впровадження нових фінансових інструментів.

Інвестувати у відновлення транспортної та логістичної інфраструктури, зруйнованої внаслідок бойових дій та гарантувати безпеку логістичних маршрутів для збереження експортного потенціалу країни.

Щодо заходів з підвищення енергетичної незалежності, то вони включають розвиток відновлюваних джерел енергії та модернізацію енергетичної інфраструктури; шляхом диверсифікації постачань зменшення залежності від імпорتنих енергоносіїв.

Захист соціальної безпеки передбачає запровадження програм для підтримки вразливих верств населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб та підвищення рівня зайнятості через реалізацію проєктів у сфері інфраструктури та інших трудомістких галузях.

Одним із головних заходів забезпечення економічної безпеки України є посилення міжнародного співробітництва через активне залучення міжнародної допомоги для реалізації стратегічних проєктів та розширення економічних зв'язків з країнами ЄС, НАТО та іншими міжнародними партнерами.

План реалізації запропонованих заходів сприятиме зміцненню економічної безпеки України, забезпечуючи її стійкість до сучасних викликів та кризових явищ.

Висновки. Проведене дослідження виявило, що економічна безпека України є ключовим фактором забезпечення стабільного розвитку в умовах тривалих воєнних дій. Аналіз сучасних викликів та можливостей свідчить про необхідність реалізації комплексних заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків та зміцнення стійкості економічної системи. Визначено, що головними аспектами є забезпечення фінансової стабільності, розвиток інфраструктури, інтеграція до міжнародних економічних структур, а також стимулювання інноваційного розвитку.

Обґрунтовано, що ефективна реалізація політики фінансової безпеки потребує прозорого управління бюджетними ресурсами,

забезпечення виконання державних фінансових зобов'язань та залучення міжнародної підтримки. Це дозволить знизити вплив ризиків, пов'язаних із дефіцитом бюджету та макроекономічною нестабільністю.

Визначено, що розвиток цифровізації економіки та впровадження інноваційних технологій сприятиме підвищенню ефективності управління ресурсами, прозорості економічних процесів та конкурентоспроможності національної економіки. Особливу увагу слід приділити розвитку ІТ-сектора та інфраструктури для цифрових трансформацій.

Встановлено, що енергетична незалежність залишається стратегічним пріоритетом. Розвиток відновлюваної енергетики, модернізація інфраструктури та диверсифікація джерел постачання енергоносіїв є ключовими напрямками для забезпечення енергетичної безпеки.

Також, особливо важливим залишається відновлення логістичної та транспортної інфраструктури, що зазнала значних руйнувань унаслідок бойових дій. Інвестування у цю сферу сприятиме відновленню експортного потенціалу та зміцненню позицій України на міжнародних ринках.

Крім того, захист соціальної безпеки є невід'ємним компонентом економічної стійкості. Підтримка вразливих верств населення, створення нових робочих місць та реалізація проєктів для внутрішньо переміщених осіб є необхідними для забезпечення соціальної стабільності.

Тривалий військовий конфлікт кардинально змінює спектр викликів та загроз для економічної безпеки, що підкреслює важливість перегляду та оновлення підходів до її забезпечення. Ці аспекти мають знайти своє відображення у майбутній Стратегії економічної безпеки, яка буде розроблена після завершення війни. Зниження ризиків для економічної безпеки має стати одним із ключових завдань державних інституцій.

Отже, основними напрямками майбутньої стратегії повинні стати:

- розширення інструментів і механізмів співпраці з приватним сектором для формування спільного розуміння, виявлення та управління ризиками у контексті забезпечення економічної безпеки;

- зміцнення ролі держави у консолідації суб'єктів економічних відносин навколо національних інтересів, зокрема у питаннях забезпечення стабільності ланцюгів поста-

чання критично важливих і стратегічних товарів;

– активізація інвестицій у стратегічно важливі приватні ініціативи, які мають суттєве значення для економічної безпеки країни.

Впровадження запропонованих заходів дозволить забезпечити стійкість економіки України до сучасних викликів, створити умови для її сталого розвитку та підвищити конкурентоспроможність на міжнародній арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Грішнова О. А., Князєв С. В. Стратегії економічної безпеки: проблеми теорії та практики. *Економіка України*. 2022. № 4. С. 21–32.
2. Макогон Ю. В. Вплив глобалізації на економічну стабільність країн у кризових умовах. *Міжнародна економіка*. 2021. № 3. С. 45–56.
3. Мірошніченко О. І., Карпенко І. С. Відновлення критичної інфраструктури: виклики воєнного часу. *Науковий вісник НАН України*. 2023. № 2. С. 12–18.
4. Інститут економіки та прогнозування НАН України. *Основні економічні загрози воєнного періоду: аналітичний звіт*. Київ: НАН України, 2023. 48 с.
5. Roberts J., Lewis M. Financial Assistance Mechanisms for Ukraine: International Support in Crisis. *Global Policy Review*. 2022. Vol. 14, Issue 5. P. 101–112.
6. Марчук Р. В. Цифрові технології у моніторингу ризиків економічної безпеки. *Економіка та управління*. 2023. № 5. С. 29–40.
7. Національний інститут стратегічних досліджень, 2023. Актуальні виклики та загрози економічній безпеці України в умовах воєнного стану. URL.: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-05/executive-1.pdf> (дата звернення 07.01.2025)
8. Указ Президента Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року N 347/2021 «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021> (дата звернення 07.01.2025)
9. Національний інститут стратегічних досліджень, 2024. Економічна безпека України в умовах довготривалої війни. URL.: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-05/ad_ekonombezpeka_2024_220524.pdf (дата звернення 07.01.2025)
10. World Economic Forum, 2023. The Global Risks Report 2023. 18th Edition. Geneva, Switzerland. URL.: <https://www.weforum.org/reports/global-risks-report-2023/> (дата звернення 07.01.2025)
11. Rekunenko I., Zhuravka F., Nebaba N., Levkovych O. and Chorna S. Assessment and forecasting of Ukraine's financial security: Choice of alternatives. *Problems and Perspectives in Management*, 2022. 20(2), pp. 117–134.
12. Ліщинський І., Лизун М. Концептуальні візії регіональної та глобальної безпеки. *Вісник Економіки*, 2020. № 2, с. 148–161. URL: <http://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/1109> (дата звернення 07.01.2025)
13. Економічна безпека ЄС та України: нові виклики та загрози. 2023. *Серія: Економіка*, 25, 117–127. <https://doi.org/10.34079/2226-2822-2023-13-25-117-127> (дата звернення 07.01.2025)

REFERENCES:

1. Grishnova O. A., Knyazev S. V. (2022) Stratehii ekonomichnoi bezpeky: problemy teorii ta praktyky [Strategies of economic security: problems of theory and practice]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*. № 4. P. 21–32.
2. Makogon Yu. V. (2021) Vplyv hlobalizatsii na ekonomichnu stabilnist krain u kryzovykh umovakh [The impact of globalization on the economic stability of countries in crisis conditions]. *Mizhnarodna ekonomika – International Economics*. № 3. P. 45–56.
3. Miroshnychenko O. I., Karpenko I. S. (2023) Vidnovlennia krytychnoi infrastruktury: vyklyky voiennoho chasu [Restoration of critical infrastructure: challenges of wartime]. *Naukovyi visnyk NAN Ukrainy – Scientific Bulletin of the NAS of Ukraine*. № 2. P. 12–18.
4. Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy. (2023) Osnovni ekonomichni zahrozy voiennoho periodu: analitychnyi zvit [Institute of Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine. Main Economic Threats of the War Period: Analytical Report.] Kyiv: NAN Ukrainy – National Academy of Sciences of Ukraine, 48 p.
5. Roberts J., Lewis M. (2022) Financial Assistance Mechanisms for Ukraine: International Support in Crisis. *Global Policy Review*. Vol. 14, Issue 5. P. 101–112.

6. Marchuk R. V. (2023) Tsyfrovi tekhnolohii u monitorynhu ryzykiv ekonomichnoi bezpeky [Digital technologies in monitoring economic security risks]. *Ekonomika ta upravlinnia – Economics and Management*. № 5. P. 29–40.
7. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen, 2023. Aktualni vyklyky ta zahrozy ekonomichnii bezpetsi Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [National Institute for Strategic Studies, 2023. Current challenges and threats to the economic security of Ukraine under martial law]. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-05/executive-1.pdf> (accessed January 7, 2025)
8. Ukaz Prezidenta Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 11 serpnia 2021 roku N 347/2021 «Pro Stratehiiu ekonomichnoi bezpeky Ukrainy na period do 2025 roku» [Presidential Decree On the Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated August 11, 2021 N 347/2021 “On the Strategy of Economic Security of Ukraine for the Period Until 2025”]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021> (accessed January 7, 2025)
9. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen, 2024. Ekonomichna bezpeka Ukrainy v umovakh dovhotryvaloi viiny [National Institute for Strategic Studies, 2024. Economic Security of Ukraine in Conditions of Prolonged War]. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-05/ad_ekonombezpeka_2024_220524.pdf (accessed January 7, 2025)
10. World Economic Forum, 2023. The Global Risks Report 2023. 18th Edition. Geneva, Switzerland. URL.: <https://www.weforum.org/reports/global-risks-report-2023/> (accessed January 7, 2025)
11. Rekunenko, I., Zhuravka, F., Nebaba, N., Levkovich, O. and Chorna, S., 2022. Assessment and forecasting of Ukraine’s financial security: Choice of alternatives. *Problems and Perspectives in Management*, 20(2), pp. 117–134.
12. Lishchynskyi I., Lyzun M., 2020. Kontseptualni vizii rehionalnoi ta hlobalnoi bezpeky [Conceptual visions of regional and global security]. *Visnyk Ekonomiky – Bulletin of Economics*, 2, pp. 148–161. URL: <http://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/1109> (accessed January 7, 2025)
13. Ekonomichna bezpeka YeS ta Ukrainy: novi vyklyky ta zahrozy. 2023. [Economic Security of the EU and Ukraine: New Challenges and Threats]. *Seriia: Ekonomika – Series: Economy*, 25, pp. 117–127 <https://doi.org/10.34079/2226-2822-2023-13-25-117-127> (accessed January 7, 2025)